

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot
felul de scrisori, cereri și
bani. Tot aci să primesc
anunțuri cu prețurile cele
mai moderate.

Un numar 10 fileri.

ADEVĂRUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — 2 coroane
Pe 1/2 an — — 1 coroane

Pentru strălănatate:

Pe 1 an — — 3 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — 1 dollar

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare dupa fiecare 1. ale luni.

Apel către secțiunile românești și tovarășii din provincie!

In interesul foii noastre, care dela 1 Maiu st. n. (adică dela numărul viitor începând) va apare în fiecare săptămână, îndemnăm cu toată stăruința pe tovarășii noștri din provincie să aranjeze adunări populare, conferințe pentru a putea agita și mări numărul abonaților foilor noastre. Unde va fi de lipsă vorbitori, să se comunice de cu vreme comitetului central român (pe adresa foii „Adevărul“), așa ca la adunările ce se vor ținea înainte de 1 Maiu sau la 1 Maiu, sărbătoarea muncii, să se desfășoare o frumoasă și puternică agitație în favoarea votului universal și al gazetei noastre săptămânale. Îndeosebi tovarășii noștri din Arad, Lugos, Timișoara, Brașov, Sibiu, Orăștie și Alba-Iulia sunt invitați să aranjeze neapărat adunări și în satele din jur la 1 Maiu. Numai așa propaganda pentru ideile noastre, pentru steagul nostru va da roade.

Cu salut frățesc:

Comitetul central român.

AUREL CRISTEA

In săptămâna Patimilor l'am îngropat pe sârmanul nostru tovarăș Cristea... Sunau clopotele de aramă, iar furtuna urla: Natura năște o nouă primăvară și'n acelaș timp își omora un fiu...

In vremea ce atâția se pregăteau să sărbătorească învierea lui Christos — o mână de oameni, cu durere în suflet, duceau la groapă pe Cristea. Asvârleau în pământ pe năcă unul din atâția Cristoși, morți pentru adevăr și dreptate. Să fie numai o întâmplare asemănarea asta de nume: Christ și Cristea?

Regretatul nostru tovarăș își dădea seamă de potrivirea numelui său cu al marelui Christos. Și de aceia îl și însuflețea aceiaș dorință de a fi prietenul cel mai bun, mai devotat al poporului, de a-și închina viața pentru dezrobirea și mântuirea celor mulți, săraci și umiliți. De aici explicația de ce Aurel Cristea citea cu atâta drag predicele și aforismele lui Isus Christos și căuta în vorbă și scris să tâlmăcească rostul lor adevărat.

Ura pe popii de azi, fiindcă vedea cum au înjosit ei frumoasele învățăminte propovăduite de Isus și înțelegea el că ucenicii lui Christos nu pot fi popii cu burta mare și nasul roș, cari una zic și alta fac, că religia lui Christos e o religie fără preoți și practici externe, o religie întemeiată pe simțimintele sufletului și cu adevărat împărtășită numai de acei, cari is puternici în cuvinte și 'n fapte, cari simt binele și-l fac să birue cu prețul sângelui lor.

Și voia bietul Cristea să lucreze chiar în așa fel, spre a-l continua pe Isus Christos. Proclama și el dreptul tuturor la împărăția lui Dumnezeu, la împărăția binelui, a dreptății și a fericirii. Visa și el cu o blândă înflăcărare obștească mângăjare, întemeierea lumii celor blânzi și simpli. Dar dureroasă era soarta lui Aurel Cristea. Viața lui era o iconă tragică a conflictului între a voi și a putea. Căto nu voia să facă bietul Cristea, dar nu-i ajutau puterile. Agitau și ciocoteau în sufletul său cele mai aprinse dorinzi de lupte și reforme, dar ridicarea și organizarea proletariatului român. Dar era prea slab ca să ducă la îndeplinire toate aceste dorinzi și aspirațiuni. Și de șapte ani îl chinuia, pe deasupra, o boală ce nu iartă, cumplita *oftică*, ce o căpătase în temnița statului. Și era o minune cum de a mai putut rezista atâta vreme. Din plămâni săi nu mai rămaseră o urmă, și el totuși până în ultimul moment, se gândea la luptele proletariatului din Ungaria și proiecta să

mai plece în provincie ca să agite, ca să țină vorbiri țaranilor români. Numai fiacra vie a socialismului îi mai dădea puteri de viață.

Il mai aștepta pe Cristea o pedeapsă de 4 luni închisoare de stat pentru un articol: „Trăiască republica“, publicat în acest ziar. Și zbirii stăpânirii voră să-l ia de pe patul de moarte la pușcărie. Dar moartea mai curând l'a dus în împărăția ei. La dispoziția justiției maghiare stă acum cadavrul lui Aurel Cristea. Iar noi păstrăm vie amintirea tovarășului dispărut. Il mai deplânge familia lui, rămasă în mizerie, o soție nemângăiată și două copile, fără sprijin. Să nu-i uităm!

Congresul nostru.

In zilele de Paști partidul nostru socialdemocrat și-a ținut al nouăsprezecelea congres. Din toate părțile țării au venit reprezentanți ai muncitorimeii socialiste, pentru a se adăpa de un nou izvor al energiei proletare. Congresul acesta intrunit în zile grele, când în parlament și 'n stradă se duce lupta mare pentru drepturile politice ale poporului muncitor — congresul acesta a fost ca o fanfără de războiu, căci au răsunit cele mai vitejești chemări la luptă, iar trimeșii muncitorimeii au aprobat cu toată însuflețirea hotărârea ca chiar cu mijloace teroriste să se urmeze lupta pentru votul universal, când împrejurările o vor cere...

In cursul dezbaterilor s'a demascat întreaga politică de bandiți violenți și tirani a guvernului Khuen-Héderváry, care cu tot dinadinsul voiește să arăte că se pricepe de minune să fie un dușman al poporului. S'a înfierat cu violență absolutismul adus de Khuen-Héderváry—Cuvay în Croația și s'a lămurit pe deplin, care e sarcina și datoria proletariatului din țările sub coroana Sfântului Ștefan, în actuala anarhie politică a stăpânirii și a clasei feudale.

Dăm mai jos pe scurt dezbaterile congresului nostru.

Zlăua întâi.

In numele conducerii partidului socialdemocrat tovarășul Buchinger a salutat pe congresiști. După alegerea prezidiului și a diferitelor comitete, președintele tovarășul Tessarsz deschide congresul și spune că e de prisos să se facă o reprivire mai lungă asupra activității anului trecut. Am muncit și ne-am făcut toată datoria. Asta e singura noastră bucurie.

Tovarășul Otto Braun în numele socialdemocrației din Germania, salută pe congresiști și se bucură că a fost trimis să ia parte la acest congres. Chiar dacă ne de-

spart granițele, limba și moravurile, ne simțim totuși uniți în aspirațiunile noastre de înfăptuire a idealurilor omenești înalte ale socialismului. Nu cunoaștem gelozii naționale sau ură între naționalități. Șovinismul atâtat de clicele guvernamentale capitaliste pentru profitul lor, se lovește ca de o stâncă de proletariatul conștient de clasă și pătruns de spiritul internaționalității și al înfrățirii între popoare. Vin din țara în care capitalismul a ajuns la cea mai mare dezvoltare. Se poate spune fără exagerare că Germania s'a ridicat ca țara industrială cea mai însemnată din lume. Și unde capitalismul e în floare, acolo socialismul e în vigoare și numără milioane de părtași. Nici legile de excepție, nici brutalitatea poliției, nici justiția de clasă n'au putut opri drumul triumfal al socialismului în Germania. Alegerile parlamentare dela 12 Ianuarie au arătat și mai strălucit calea spre izbânzi a ideii socialiste. Patru și jumătate milioane de alegători germani, adică cu un milion mai mult ca la alegerile de acum 5 ani și-au dat votul lor de încredere socialdemocrației. Cu 110 deputați pătrunde partidul socialdemocrat (actualmente cel mai puternic din Germania) în parlament. Succesul acesta ne-a arătat de ce mare folos e o organizație puternică, o presă bună și răspândită și o casă plină cu bani pentru lupta de dezrobire a proletariatului. La finele anului trecut am avut 837.000 membri ce plăteau cotizații, azi avem un milion. Presa noastră are 81 foi zilnice cu 300.000 abonați. 49.000 de adunări populare am ținut într'un an în Germania. 33 1/2 milioane foi volante și 2.850.000 calendare și broșuri am răspândit. Vă arăt toate acestea nu spre a ne lăuda, ci numai spre a vă umplea de bucurie, căci izbânzile noastre sunt și ale voastre și ale voastre izbânzi sunt și ale noastre. De aceia eu voiam să vă arăt mai sus taina succesului nostru mare.

Lupta ce o duceți d-voastră aici în Ungaria pentru un drept de vot mai drept, mai cinstit, îl duc și lucrătorii din Prusia. Lupta pentru votul universal intrupează lupta pentru puterea politică între reprezentanții exploatărei capitaliste și proletariatul. Clasa burgheză pune cea mai îndărătnică împotrivire cerințelor furtunoase ale poporului muncitor pentru mai multe drepturi. Dar la urmă tot voința poporului va învinge. Salutându-vă încă odată în numele socialdemocrației germane, vă urez spor la muncă și închei cu strigătul: „Jos capitalismul, trăiască socialdemocrația revoluționară!“ (Aplauze furtunoase.)

Deputatul Winarski salută congresul în numele socialdemocrației austriace. Noi so-

cialiștii din Austria suntem cu d-voastră în legătură mai strânsă, decât socialdemocrații din alte țări, căci ne unește același militarism, același absolutism. De aceea, tot ce se întâmplă la d-voastră în Ungaria, are un răsunet și la noi în Austria. Cu mare interes urmărim fie-care pas, ce-l faceți înainte în lupta pentru votul universal, căci și noi avem interes, ca poporul Ungariei să dobândească drepturile ce i-se compet. Regele Ungariei nu și-a împlinit făgăduiala ce a dat-o poporului ungar — dar muncitorimea austriacă și-a cucerit deja dreptul de vot.

Cred că una din datorile prime ale proletariatului Ungariei e să protesteze contra întronării absolutismului în Croația. Noi, socialdemocrații suntem chemați să facem ordine și să punem capăt certurilor între națiuni.

Numai pe calea unirei frățești putem pași înainte. Și va veni vremea când conflictele între națiuni vor înceta cu totul, prin distrugerea capitalismului, prin puterea socialdemocrației internaționale. (Aplauze.)

Wilhelm Bukseg (Zagrab) în numele partidului socialdemocrat din Croația salută congresul, zugrăvind stările de lucruri din Croația. Arată cum creatura lui Khuen, baronul Cuvay a introdus absolutismul în Croația și prin aceasta mișcarea sindicală a muncitorilor e zădărnicită. Presa e confiscată. Foile noastre socialiste „Volksrecht“, „Rpaba Hopogu“ și „Radnika Borgba“ au trebuit să înceteze. Dreptul de grevă e în primejdie. Dar muncitorimea va lupta totuși. Vom înceta lucrul la 1 Maiu, chiar dacă ne vom afla la umbra unei păduri de bacionete. Proletariatul conștient de clasă a stat totdeauna în primele rânduri, în lupta pentru drept și libertate. Și proletariatul din Croația va fi la înălțime în actuala situație. (Aplauze.)

Tot în chestia absolutismului în Croația, vorbește înaintea de ordinea de zi tovarășul Sigmund Kunfi și într-o cuvântare înflăcărată protestează contra politicii tiranice din Croația.

Propune apoi spre primire următoarea

Rezoluție.

Congresul socialdemocrației ungare ținut la 7 Aprilie înfierează cu indignare politica de călcare a constituției a guvernului ungar, care prin suspendarea constituției croate s'a pronunțat fățiș pentru absolutism. Congresul protestează în numele clasei munci-

toare din Ungaria contra acestei lovituri infame îndreptată contra libertății și drepturilor unui popor și-și exprimă simpatia față de poporul croat și constată că răpirea constituției croate și proclamarea tiraniei în locul drepturilor — nu e opera statului ungar nici a poporului ungar — ci numai opera mafiei unite a domnilor feudali cu politicienii de afaceri. Congresul constată că suspendarea constituției în Croația e manifestarea aceluiași sistem de guvernământ practicat în Ungaria de către dușmanii declarați ai drepturilor și libertăților popoarelor. (Aplauze furtunoase.)

Președintele congresului, tov. Teszársz constată că rezoluția aceasta a fost votată cu unanimitate.

Se trece apoi la raportul conducerii partidului, făcut de secretarul Em. Buchinger. Dar despre aceasta vom reveni în numărul viitor.

Tot în numărul viitor vom publica raportul congresului tovarășilor germani, la care a fost delegat tovarășul G. Grădinaru din partea partidului socialdemocrat român.

Viața politică și socială

IN ȚARĂ.

S'a sfârșit cu Khuen-Héderváry.

Ca și nenorocitul căzut în mare, care înainte de a se ineca de-abinelea, mai iese odată la suprafață, așa și bietul Khuen, înainte de a dispărea definitiv de pe scena politicii ungare, s'a mai încercat odată să ia în mâni frânele guvernului. Dar înzadar. Acum două săptămâni a venit cu minciuna că regele a vrut să abdice, dacă politicienii maghiari vor stăruii în pretențiile naționale militare. Și credea că minciuna aceasta îl va salva și-l va scoate din numeroasele încercături în cari s'a băgat. Dar n'a mers. Acum ca și înainte obstrucția era atotputernică în parlament, și neputincios era guvernul și partidul său de mameluci. De aceea Khuen-Héderváry a trebuit să-și ia tâlpășița. Ca un slugoi laș al reacțiunii părăsește puterea statului, fără să se mai întoarcă odată, incredințându-se odată pentru totdeauna că cu minciuni și făgădueli neîmplinite nu se poate conduce o țară, nu se poate duce de nas atâtea popoare.

Mercuri, la 17 Aprilie regele a primit demisiunea guvernului Khuen-Héderváry,

Joi s'a adus la cunoștință parlamentului aceasta demisiune. Casa țării a fost ajurnată până la formarea noului guvern. E foarte probabil, ca săptămâna viitoare să avem un guvern cu Ladislau Lukács, cu marea misiune de a duce cât decurând la îndeplinire votul universal și pentru a trata în aceasta privință cu partidele opoziționiste.

Nu este pe sfârșite răbdarea!...

Am ajuns în fine la ultima limită, care va da o deslegare hotărâtoare politicii oficioase ungurești dela noi. Puternicii zilei de azi, vrând-nevrând, vor trebui să se oprească și să recunoască în fine, că calea care au umblat-o timp de 60 de ani, a apropiat poporului de sfârșit răbdarea și dacă și pe mai departe tot pe această cale vor rătăci, vor împinge această nenorocită țară la margina prăpastiei.

Punctul la care a trebuit să se oprească întreg carul al politicii oficioase ungurești este votul universal. Această reformă e menită să dea o înfățișare nouă acestei țări, o înfățișare adevărat democratică, sănătoasă omenească, pe urma căreia vor lua naștere alte reforme, cari vor ameliora soarta economică, politică și culturală a întregii pătri sociale.

De 20 de ani partidul socialdemocrat duce o luptă înverșunată, o luptă măreață și desinteresată pentru realizarea acestei reforme. Azi lupta aceasta s'a întetit. Ea se poartă azi între două mari pătri sociale bine organizate: una este a clasei feudale oligarhice, care are de partea ei toată puterea statului, iar cealaltă este clasa proletară, de care s'a alăturat foarte puțini burghezi cu idei democratice, încolo puterea de luptă a proletariatului se bazează pe organizațiile lor puternice și bine disciplinate, iar îndemnul și-l capătă din convingerea și credința în marea cauză pentru care luptă.

Pentru desrobirea economică a proletariatului, muncitorimea organizată luptă în organizațiunea ei de luptă. Proletariatul organizat luptă pentru scurtarea timpului de muncă, pentru mărirea salariului și pentru o purtare mai omenească din partea dăătorului de muncă, față de muncitor. Pentru-că proletariatul e rob economic clasei capitaliste, alt sprijin în lupta ce o poartă

Către copaci.

De: Giosué Carducci.

Umbrești culmi repezi, largi singurătăți,
Dar nu-mi ești drag, întunecat stejar:
Cu ramuri verzi tu împodobeai barbari
Pustietori de tronuri și cetăți.

Tu, laur sterp, și mai prejos îmi pari:
Tu minți, ori-cât de falnic verde-arăți
Pe câmpul veșted, sau când alte dăți
Luceai pe frunți pleșuve de Cesari.

Mi-ești dragă, viță, tu ce crești bogată
Din lut pietros, ca să-mi îmbii paharul
Uitării intelepte în vremuri grele.

Mai scump mi-e bradul: el va nchide odată
In patru scânduri, neted, tot amarul
Și zbuciumul, și visurile mele.

Trad. de: St. O. Iosif.

K. Kautsky despre țărani.

Iată ce scrie marele teoretician socialist despre țărani în lucrarea sa intitulată „Das Erfurter Programm“:

O gospodărie țărănească bună coprinde două indeletniciri: creșterea vitelor și lucrarea pământului. În cea dintâi întâlnim la noi până în veacul trecut și mai găsim în multe locuri și astăzi pășuni colective.

Asta aduce după sine stăpânire de-avalma, comună, asupra pășunilor. Ar fi nebuinca ca

fiecare familie să aibă bucata sa de pășune, despărțită și ingrădită, ca fiecare să ție om anume la paza vitelor, etc. De aceea țăranul, unde sunt pășuni comunale, ține la ele.

Altfel e cu lucrarea pământului, câtă vreme se face cu uneltele simple ale gospodăriei țărănești, fără mașini. A lucra tot pământul semanat al comunei de-avalma nu este de nevoie și nici nu poate aduce vre-un folos deosebit. Uneltele agriculturii țărănești cer ca insul singur sau în tovarășie cu puțini (o grupă cum e familia țărănească) să lucreze o bucată mărginită de pământ. Lucrarea în asemenea împrejurări va fi cu atât mai cu tragere de inimă făcută, va da roade cu atât mai bogate, cu cât agricultorul va putea fi mai desăvârșit stăpân pe bucata sa de pământ, cu cât va ști mai bine că va trage mai în întregime folos din ori-ce îmbunătățire și muncă statornică a ogoarelor.

Vedem de aceea la Germanii vechi că stăpânirea de a valma asupra pământului a domnit cât timp își câștigau hrana mai ales din creșterea vitelor la pășune (și din vânat); cu cât însă agricultura a început a avea rost mai însemnat, cu atâta și proprietatea în devălmășie s'a înlocuit prin cea individuală mică țărănească.

Creșterea vitelor nu la pășune, dar în grajd, a dat lovitură de moarte proprietății îndevălmășie, (a desființat pașunile comunale).

Iată cum — zice el — țăranul din comunist fanatic s'a prefăcut în cel mai înverșunat proprietar individual.

Analizează apoi producția țărănească.

Familia țărănească își îndestula ea însăși prin munca sa toate trebuințele. Producea ale hranei și a băuturii, toate uneltele, toate hainele, ea însăși își dura casa. Producea cât îi trebuia, dar mai mult nu. Cu propășirea agriculturii ajunse a produce un prisos. Pe aceasta putea căpăta în schimb produse ce nu era în stare a face ea însăși sau măcar nu în câtimea dorită, putea căpăta deasemenea o podoabă, o armă. Astfel roadele muncii familiei ajunseră a fi mărfuri. Marfa e un produs care nu se face pentru întrebuintare personală în launtrul gospodăriei: ci e menit a se da în schimb pe vre-un produs a altei gospodării. Grăul ce familia face pentru hrana sa nu este marfă; dar celce-i prisosește și e menit a fi dat în schimb pe alt produs ceva, e marfă.

A vinde înseamnă a da o marfă pe alta, primită de toți, aceea marfă poartă numele de monedă (ban), de pildă aurul (mai înainte au fost monedă vitele, de unde și cuvântul latin pecunia. (Nota red.)

Impărțirea muncii dă naștere clasei negustorilor, cari cumpără mărfuri spre a le vinde, nu spre a le întrebuinta. Bani în această indeletnicie specială sunt capital, forma cea mai veche a capitalului. Altă formă a capitalului este cel cămătăresc.

pentru desrobirea lui nu poate aștepta din nici o altă parte, decât dela organizația sa puternică, care crește și înflorește din zi în zi. Noi, muncitorii români ne simțim fericiți când cu concursul nostru aceste organizații se întăresc și suntem mândri, când putem sta în strânsa legătură frățească cu proletariatul popoarelor culte dela *apus*.

Proletariatul român concentrat în aceste organizații economice, formează împreună cu proletariatul de alte limbi dela noi, partidul socialdemocrat din țara aceasta. Acest partid, care dispune de o armată de proletari disciplinați și bine organizați, cu fală se poate numi: partidul viitorului.

Lupta care o purtăm noi nu este o luptă de căpătuială, o râvnă după stăpânirea unei clase sau caste, ci este o luptă de idei, este o luptă izvorâtă din credința noastră pentru principii și care este poruncită de *glasul vremii*.

Proletariatul în o astfel de luptă nu poate să cadă, căci dreptatea este cu el și bazat pe puterea organizației va ieși învingător! Au fost și timpuri, când proletariatul în lupta sa a căzut, pentru-că au fost lupte nepregătite, purtate de muncitori resfirați, neorganizați și fără un pic de disciplină. Astăzi însă, când proletariatul dispune de o așa organizație puternică în lupta lui, n'are alta de pierdut, decât *lanțurile robiei* în cari se află ferecat de veacuri.

Factorul care este chemat să contribuie la sfărâmarea acestor lanțuri, este *votul universal, egal, direct și secret*. Această reformă va fi primul pas pentru democratizarea acestei țări și ridicarea ei la nivelul statelor europene. Prin această reformă li-se deschide calea altor reforme, cari vor curăți întreaga atmosferă politică de putregaiul cu care a infectat clasa stăpânitoare țara.

Cred că e de prisos să înșir aci luptele și jertfele în bani și în vieți omenești, ce partidul nostru socialdemocrat a adus pentru-ca votul universal să devie lege. Străzile Budapestei știu povesti cât sânge de proletar a udat pietrele lor. Sângele acesta s'a vărsat în lupta pentru principii și pentru idei: *pentru votul universal*... Proletariatul a preferit mai bine ca zbirii clasei feudale să taie cu sabia în trupurile lor, decât să se deie îndărăt dela lupta ce o poartă și când ne întrebăm: care alt partid a adus atâtea jertfe pentru introducerea votului universal, răspunsul vine dela sine: *nici unul!*

Muncitorimea organizată, în lupta pentru

Proprietatea individuală, comerțul, camăta, dau putinți de îmbogățire, dar și de sărăcire. Cu toate astea, nici negustorul, nici cămătarul nu au interes să ruineze pe țărani.

Arată apoi cum înflorirea industriilor în orașe a sporit cererea de carne și cereale, de lână, piei, și deci a dat țărănilor puțința de a câștiga bani. A fost un bine, dar și un rău, căci nobilii au început a-și strânge șurupul și a-și spori veniturile. Prinții firește sporiră dările. Zugrăvește apoi cum nobilii, ca să producă lână ori lemne sau chiar cereale, luă prin silnicie pământul țărănilor, izgonindu-i. Alții au fugit ca să scape de apăsări. Oamenii aceștia fără casă, fără masă, fără mijloc de câștig, au năvălit în industrie sau au fost siliți să intre în ea, prin pedepse strașnice în potriva celor cari băteau drumurile. Negustorii capitaliști au înființat, în afară și în potriva meseriașilor, ateliere de manufactură, începând lupta de nimicire împotriva reglementărilor breslelor.

Gospodăria țărănească, producând din ce în ce mai mult pentru piața țării sau chiar a lumii — mulțumită *căilor ferate* și siliți de *dările* ce-i apasă — a intrat în concurență cu agricultura mare; iar aceasta o ruinează și înainte de a o omori cu totul, silește pe țărani a munci ca niște robi și a trăi în cea mai desăvârșită lipsă și sălbătăcie.

votul universal s'a jertfit ori-când și dacă va cere trebuința se va mai jertfi, dar ca să se știe, pace și liniște în țara aceasta nu va fi, până ce reforma electorală nu va deveni lege.

Am luptat 20 de ani pentru votul universal, dacă va trebui vom lupta încă 20, căci lupta ne-a oțelit puterile și suntem mulți, suntem foarte mulți cei fără drepturi în a căror inimi arde schinteia dorului de dreptate, libertate, egalitate și frățietate și care azi încă licărește, dar mâne, mâne se va încinge într'o flacăra care va pustii tot sistemul corupt ce această societate de nenorociri a lăsat în urma ei.

Emanuil Epescu.

In interesul adevărului.

(Răspuns la articolul „Dela serata muncitorilor români din Arad” din „Românul”, numărul 65, pagina 7, 1912.)

În sfârșit am ajuns și noi, muncitorii conștienți de a fi „tratați” în coloanele ziarului autorizat al partidului național român.

Dar aprecierile ce se fac despre noi sunt atât de curioase, atât de lipsite de bun simț, încât nu le putem trece sub tăcere.

Primul gând ce a avut autorul, când și-a scris impresiile dela serata noastră din Arad e de a ironiza și de a zeflemisi pe muncitorii socialiști. De aceia a pus mereu în ghilimele calificativul de „socialiști” și „organizați”. Autorul aceluia articol din „Românul” voiește să afle și în întrunirile noastre o operă de apărare a românismului șovinist față de maghiarism. Greșește gazetarul naționalist. Noi n'am avut deloc în vedere cu seratele noastre să cultivăm la muncitori simțul „național”, ci am fost fideli idealului nostru, pe care Românistul nu vrea să-l înțeleagă... Dar ceiace e destul de trist e că gazetărașul acesta găsește de cuvânt să-și cîntuiască ironiile sale proaste chiar și față de puținii noștri poeți *ce-i avem*, cum de pildă de Neculuță zice că „nu putea” lipsi, alături de Coșbuc, Vlahuță, Eminescu.

De un lucru poate fi incredințat acel redactor al Românului, că versul muncitorului poet Neculuță e mult mai superior, mai avântat, decât versurile din „Românul” de Rosa Covrig sau de alți Covrigi și Cioflecari.

Nici chiar chemarea frățească de tovarăș nu-i convine autorului, punându-o între semnele citării. Dar dânsul știe să fie și ridicol, când zice că nouă, muncitorilor ni-se impune spre cetit cărți de comandă!

Nu, stimate d-le autor, la noi e departe de a se pune în practică apucăturile d-voastre silnice. Cât privește învinuirea ce ne aduce, că n'avem o credință, noi cu fruntea ridicată declarăm, că avem o credință a noastră, o credință mai pre sus de cele existente, întemeiată pe adevăr și dreptate și această credință este: *libercugetarea!*

Autorul ca să dovedească naționalismul muncitorilor cari au fost la serată, relevă tăcerea *religioasă*, ce a domnit la auzul doinelor noastre. Ar trebui să știe gazetărașul acesta, că socialismul nu exclude iubirea de națiune, iubirea literaturii, a cântecelor și jocurilor naționale.

În zadar se silește redactorul „Românului” să ne dea povețe și îndrumări nouă, muncitorilor socialiști. Avem noi calea noastră, idealul nostru și ne ajunge ca să devenim prin urmărirea acestui ideal, oameni ridicați sufletește, iubitori ai neamului, luptători pentru binele națiunilor toate.

Crede d-sa că noi dacă suntem organizați și socialiști, am încetat de a ne mai folosi de limba noastră? Nu, ci dincontră, noi suntem fii adevărații ai națiunii române.

Arad.

Ioan Bortez,
cul. tip.

Tovarăși! Muncitori!
Cetiți și răspândiți foile noastre
„Adevărul” și „Glasul Poporului”!

Tirania în Croația.

Cine îl vedea pe ex-ministrul-președinte al Ungariei, pe contele Khuen-Héderváry, pururea zîmbind, acela credea că e cel mai blând, mai umanitar și mai progresiv bărbat de stat. Înfațșarea aceasta blajină însă mascha cele mai tiranice intențiuni.

Înainte ca Khuen să fi condus treburile publice ale Ungariei — el a fost vreme de 20 ani banul Croației și în această țară dependentă de Ungaria și-a câștigat reputație de tiran, căci a făcut uz de mijloacele cele mai brutale pentru a înăbuși aspirațiile de autonomie a poporului croat.

Azi Khuen-Héderváry fiind prim-ministru al Ungariei, dispune iarăși de soarta Croației: subalternul său, banul Cuvay, împlinește toate poruncile sale.

Și caracteristic pentru politica ce o face Khuen-Héderváry, e următorul caz: Ministrul-președinte ungar a intervenit acum două săptămâni la împăratul-rege ca să obțină două decrete regale, ambele în contracuzare izbitoare.

În vremea ce primul decret, care numește din nou pe Khuen-Héderváry prim-ministru, are următorul limbaj: „În timpul lungii mele domnii am veghiat pururea la menținerea și respectarea constituției ungare. Poporul posedă azi neștirbit drepturile sale constituționale. Voința mea fermă este ca și în viitor națiunea să aibă deplină garanție a drepturilor sale constituționale” — al doilea decret însă urmărește cu totul alt scop: prin numirea banului de comisar regal — *se suspendă constituția și se stabilește absolutismul în Croația*.

Așa dar în fața opiniei publice europene, politicienii maghiari se mândresc cu constituția de a o mie de ani a Ungariei și aceiași politicienii dau pradă celui mai neîndurat despotism, țările ce atârnă de Ungaria, suspendând cu o singură trăsătură de condei autonomia autorităților comunale, libertatea presei, dreptul de întrunire și asociație în Croația. Acei cari au menirea de a păzi integritatea țărilor de sub coroana sfântului Ștefan, tocmai aceia atentează la această integritate, atârând și mai mult dușmănia populației din Croația și Slavonia împotriva Ungariei, care cu tot dinadinsul râvnește acum la deslăpirea Croației de Ungaria.

Ce folos poate aduce Ungariei sau monarhiei întregi faptul că în Croația în locul drepturilor poporului domnește acum baioneta; în locul legilor, autonomiei și libertăților domnește volnicia, cenzura, starea de asediu?

Dar lumea se întreabă mai întâi ce păcat mare a comis poporul croat de i-se răpește acum drepturile constituționale? La aceasta presa maghiară răspunde: Croații aduc lovituri temeliei monarhiei.

În locul dualismului doresc trialismul, adică unirea tuturor slavilor de sud într'un stat autonom. Croații au decis să nu mai trimeată reprezentanți în parlamentul ungar, fiind-că nu pot obține nimic dela acest parlament. Și de aceia e binevenită suspendarea constituției croate. Aceasta o scrie aceleași gazete maghiare, cari mereu îndrugă despre sfîntenia și inviolabilitatea constituției maghiare.

Că croații sunt nemulțumiți cu tutela Ungariei, că doresc să fie mai curând reprezentanți în parlamentul austriac, decât în cel ungar — lucrul acesta îl va înțelege lesne fiecare. Căci pactul ungaro-croat din 1868 obligă pe guvernarea Ungariei la o mulțime de îndatoriri față de Croația. Ori acești guvernări nu numai că nu au respectat autonomia Croației-Slavoniei, dar au pus în continuă piedecă în dezvoltarea economică și culturală a acestor țări. Căile ferate din Croația servesc numai intereselor Ungariei, toate instituțiile din Croația sunt astfel croite ca să fie favorabile intereselor maghiare. Sunt dar foarte explicabile aspirațiunile de desmembrare a Croației

de Ungaria și contopirea tuturor slavilor de sud din monarhie, într'un stat autonom.

Guvernării Ungariei în loc să introducă absolutismul în Croația, ar fi făcut mai bine să repare propriile lor greșeli, acordând măcar acum drepturile stipulate în pactul dela 1868.

Și în acest caz, rezultatele ar fi fost mai binefăcătoare pentru Ungaria ca și pentru Croația.

Prin introducerea absolutismului însă — cărmuirii Ungariei vor obține rezultate contrare celor ce urmăresc. Asta se vede de pe acum. Slavii de Sud din Austria se grăbesc să vie în ajutorul fraților lor prigoniți, îndemnându-i la rezistență.

În populația din Croația și Slavonia ura contra Ungariei va prinde rădăcini și mai adânci. Primul indiciu e organizarea boicotului contra mărfurilor de proveniență maghiară. Toate comenzile din Ungaria au fost retrase telegrafic, în schimb însă firmele comerciale din Bohemia au fost solicitate să furnizeze mărfuri.

Deputații naționali sociali cehi și croați vor protesta în parlamentul austriac contra regimului absolutist din Croația.

Așa dar urmările absolutismului în Croația vor fi că Ungaria va număra și mai mulți dușmani și că ideea socialismului va fi propagată în secret până ce va ajunge la înfăptuire.

Lupta pentru votul universal.

— Marea adunare din Sibiu. —

Partidul socialdemocrat din Sibiu a ținut Duminecă, în 31 Martie o adunare poporală pentru votul universal, în Piața Lemnelor, sub cerul liber. Adunarea cu toate că vremea nu era favorabilă din cauza vântului, a fost bine cercetată, au luat parte un număr mare de români.

Adunarea s'a deschis la orele 2 $\frac{1}{2}$ d. a. de către tovarășul Schneider, care a recomandat de președinte al adunării pe tovarășul Vasile Budoiu, iar de notar pe tovarășul Victor Trâmbițaș, cari au fost primiți cu strigăte de: „să trăiască!“ Tovarășul președinte a dat cuvântul tov. I. Crețu, care a ținut o vorbire entuziastă și documentată, arătând pe larg însemnătatea votului universal, cât și foloasele ce ar avea poporul muncitor dela această reformă democratică. Tovarășul I. Crețu arată cum singuri socialdemocrații au dus lupta mai bine de 20 de ani pentru înfăptuirea votului universal și în țara noastră, demască pe guvernării țării și partidele burcheze (domnești), ca dușmani neimpăcați ai poporului, cari înainte cu câțiva ani nici nu voiau să audă de votul universal, dar datorită luptei energice dusă de socialiști, prin presă, adunări și demonstrațiuni de stradă, au silit și pe cei mai încarnați reacționari a vorbi de această reformă.

Mai mult chiar în mesagiul tronului de câțiva ani încoace regele Ungariei își spune cuvântul, recomandând falșilor reprezentanți ai națiunii ca să facă să devie lege reforma votului universal.

Arată cum datorită faptului că poporul nu are drepturi politice la noi în țară, este cel mai mare număr de analfabeți (neștiutori de carte). Scumpetea cea mare ce bântue atât de mult clasele muncitoare tot din această cauză provine dările cele mari directe și indirecte etc. Libertățile cetățenești sunt călente în picioare, cum este cu dreptul de asociațiune, de adunare, cât și al presei. Aceste drepturi au fost câștigate de străbunii noștri în revoluția din 1848, dar falșii patrioți ai Ungariei de azi au răpit aceste drepturi sfinte și necesare poporului.

Arată cum votul universal s'a eucerit de socialiști în Austria și alte țări. Deci și în Ungaria încurând trebuie să dăm ultimul asalt pentru această mare reformă. Vorbind

despre presă, arată însemnătatea foilor socialiste și îndeamnă poporul să aboneze și să citească foile noastre, cari singure ne arată calea ce trebuie să urmăm pentru cucerirea drepturilor noastre.

Mai vorbește tovarășul George Zay în limba nemțească și tovarășul Budoiu în limba ungurească, tot în aceeași ordine de idei. Adunarea a luat sfârșit la orele 4 $\frac{1}{2}$, anunțându-se o a doua adunare poporală, care se va ține înaintea de 1 Mai.

Sibianului.

Adunarea poporală din Temesjenő.

Luni, la 8 Aprilie (a doua zi de Paști) s'a ținut o frumoasă adunare poporală la Temesjenő, la care a luat parte tot poporul din comună, tineri și bătrâni. Fisolgăbirăul a găsit cu cale să nu îngăduie aceasta adunare, sub motiv că e sârbătoare prea mare. Totuși s'a ținut o conferință despre „Ce vrea socialismul“. Vorbitor a fost tov. Petru Rasman din Temesjenő. Dela Timișoara a venit tov. Matei Micleu, care într'o vorbire mai lungă s'a ocupat de actuala situație politică, de neputința guvernului Khuen-Tisza. A arătat apoi frumuseța luptei partidului socialdemocrat, care cu atâta răvnă luptă pentru drepturile politice ale poporului, pentru votul universal.

Vorbitorul a îndemnat apoi pe cetățeni să intre în șirurile partidului socialdemocrat și să citească foile „Glasul Poporului“ și „Adevărul“. A mai vorbit tov. Spielman din Timișoara în limba germană, arătând că datoria muncitorilor nemți e să se unească cu muncitorii români, pentru ca cu puteri unite să lupte contra nedreptăților și exploatării de azi.

După adunare tovarășul Micleu a făcut câteva abonamente pentru foile noastre.

Tovarășii noștri din Toracul-mare iarăși s'au cercat de repetateori să aranjeze adunări populare. Dar rând pe rând au fost opriti de solgăbirău, care avea totdeauna câte un pretext, ba că e zi de târg, ba că iscăliturile celor cinci aranșatori ai adunării nu-s cunoscute, ba că e primejdie de holeră. Fisolgăbirăul ăsta crede că e pașa în ținutul său. Ar trebui să i-se dea o lecție ca să o ție minte.

Tovarășii din Toracul-mare, cari merită toată lauda pentru vrednicia lor, dacă nu pot ține adunări populare, să se mulțumească deocamdată cu conferințe, cu serate literare, unde iarăși se poate dezvolta spiritul socialismului.

CRONICA.

— Moartea tovarășului Aurel Cristea. Luni, 1 Aprilie, la ora 1 noaptea și-a dat sufletul după chinuri cumplite Aurel Cristea. Regretatul tovarăș a fost un soldat devotat și înflăcărat al mișcării socialdemocrate. Timp de zece ani a luat parte activă la mișcare, și prin scris și prin grai propaga ideea socialismului în șirurile muncitorilor români. A străbătut întreaga țară, ducând cuvântul socialismului în ținuturile românești și câștigând mulți aderenți. Opt ani de zile a condus foile noastre, dându-și toată silința să le răspândească în poporul muncitor. Chinuit de greaua boală a tuberculozei, regretatul tovarăș tot a căutat până în ultimul moment să lucreze pentru mișcare. După o agonie cumplită de trei zile, a încetat din viață în locuința sa din Aradi-utca nr. 64. În mormântarea a avut loc Mercuri, la 3 Aprilie după amiază. Au luat parte numeroși tovarășii români și unguri. Din partea comitetului conducător al partidului socialdemocrat ungar a vorbit tovarășul Em. Buchinger, din partea comitetului central al mișcării românești tovarășul I.

Ciser, din partea lucrătorilor tipografi din Világosság tovarășul B. Condor — cu toții arătând meritele defunctului, încetat în floarea vieții (31 de ani). S'au depus cinci cununi, din partea partidului central, al comitetului central român și secțiunii române, din partea direcțiunii tipografiei Világosség, a lucrătorilor din aceeași tipografie, foștii colegi ai regretatului, și a tovarășului Ioan Ștengar. În urma celui dispărut rămânând o familie în mizerie, secțiunea română a aranjat în prima zi de Paști o serată literară pentru a veni în ajutorul ei. Menționăm aici că și din Arad secțiunea română a venit în ajutorul familiei cu 26.50 cor., iar tovarășii din Blaj au donat 16 coroane.

Serata literară a secțiunii din Budapesta a reușit bine, moralicește ca și materialicește. Conferință despre „Isus și socialismul“, ținută de tov. Ștefănescu; „Prigonitul“, decl. de tov. V. Dobrescu; „În pădurea cea stufoasă“, cântată de Maria Luca; „Noi vrem pământ“, decl. de tovarășul T. Antonescu; „Doină“, din mandolină, de tov. L. Radoslavievici; „Săla“, decl. de Savu Bârsan; „După lege“, decl. de tovarășul Paraschiva Ciser; „Sub crângi de soc“, cântată de tov. E. Muscă și G. Radu; „Arii populare“, din flaut cântat de tov. N. Ungur; „Ziua învierii“, decl. de tov. Buciumeanu; „Impresoriu“ și „Jidovul Rătăcitor“, decl. de tov. I. Ciser. Pe lângă beneficiul net de 32 cor. rezultat din vânzarea biletelor au mai suprasolvit următorii tovarășii: I. Morar — 60, A. Enciu 1.60, G. Budean — 60, E. Taus — 50, A. Radoslavievici — 60, N. Siminescu — 60, N. N. — 60, N. Ungur — 80, soția I. Ștengar — 60, A. Zaharie — 40, V. Dobrescu 1.—, P. Buciumeanu 1.—, G. Szabó — 40, I. Flueraș 1.30, L. Paukerow 2.— coroane. Total 5.60, din cari s'au cheltuit 11; restul de 34.60 s'a donat familiei regretatului Cristea.

G. Budean, cassar.

— O nouă condamnare a unui tovarăș român. Din Timișoara ni-se anunță: La 1 Aprilie, tribunalul din localitate l'a citat pe tovarășul Ioan Budeanu și ia comunicat că Curia regală i-a întărit sentința de 3 luni închisoare de stat la Seghedin și 100 coroane amendă pentru o vorbire „agitatorică“ ce-ar fi ținut-o în cursul companiei electorale din 1910. Se vede că temnița din Seghedin e acum goală și de aceea justiția stăpânirii duce grija s'o populeze și cu muncitori români, cari n'au alta vină, decât aceea, că au sfătuit pe tovarășii lor de soartă să nu-și dea votul pungașilor politici, cari n'au ce căuta în parlament ci la pușcărie.

— Groaznica catastrofă a unui vapor. Cel mai mare vapor din lume, Titanic, care a costat 60 milioane coroane, în drumul său dela portul englez Southampton spre New-York, s'a ciocnit luni cu un sloi de gheață și s'a cufundat în ocean. Din cei 2200 călători câți s'au aflat pe acest vapor, numai 868 au putut fi salvați, iar 1525 au căzut jertfa acestei groaznice catastrofe. E cea mai mare nenorocire ce s'a întâmplat odată pe apă.

Activitatea noastră.

Cătră tovarășii din comitatul Timișoarei și jur. Toți tovarășii din acest comitet, cari vor să ceară îndrumări sau vorbitori pentru adunări populare, să se adreseze secretarului secțiunii române din Timișoara, Micleu Matei, Buziás-u. 3., Gyár-város, care e însărcinat din partea comitetului central român să dea îndrumări tov. din Timișoara.

Redactor-responsabil: Joan Flueraș

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII, Conti-utca 4.